

УДК 340.114:342.518

Железняк Н. А.

ПОНЯТТЯ ДЕРЖАВНОЇ ПРАВОВОЇ ПОЛІТИКИ ТА ЇЇ ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА

Правова політика - це один з найважливіших видів політики як родового інтеграційного поняття. Основними принципами правової політики, на основі яких вона повинна розроблятися та здійснюватись, є: 1) соціальна обумовленість; 2) наукова обґрунтованість; 3) стійкість і передбачуваність; 4) легітимність та демократичний характер; 5) гуманність і моральні засади; 6) справедливність; 7) гласність; 8) поєднання інтересів особистості та держави; 9) пріоритетність прав людини як найвищої соціальної цінності; 10) відповідність основним положенням законодавства Європейського Союзу та міжнародного права.

Відповідно до Конституції України, людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в нашій державі найвищою соціальною цінністю. На досягнення цієї мети та гарантування прав і свобод людини спрямовано основні зусилля органів державної влади України. Адже це є головним обов'язком будь-якої демократичної, соціальної та правової держави.

Основні положення щодо здійснення державної правової політики, спрямованої на захист прав і свобод громадян, зміцнення законності та правопорядку у суспільних відносинах, викладено в Посланні Президента України до Верховної Ради України «Україна: поступ у XXI сторіччя. Стратегія економічного та соціального розвитку на 2000-2004 роки», а також посланнях Президента України до Верховної Ради України «Про внутрішнє і зовнішнє становище України у 2001 році» та «Європейський вибір. Концептуальні засади стратегії економічного та соціального розвитку України на 2002-2011 роки», по-

кладено в основу роботи Міністерства юстиції України та системи його органів.

Для з'ясування поняття правової політики як специфічної правової категорії необхідно визначити її природу, зміст і характерні риси.

Проблема правової політики у теоретичному плані, зазначає академік НАН України Ю. С. Шемшученко, «знаходиться на рівні де лега ференда (лат. *de lege ferenda* - з точки зору законодавчого припущення). Проблемними залишаються саме поняття правової політики, її зміст, місце у системі інших видів політики тощо» [1].

Слід зазначити, що теоретичні засади правової політики закладено в працях російських правознавців XIX сторіччя С. А. Муромцева, Л. І. Петражицького, Г. Ф. Шершеневича та інших.

Правова політика - це один з найважливіших видів політики як родового інтеграційного поняття. Ось чому не можна зрозуміти суть правової політики, не знаючи, що таке політика взага-

лі. Іншими словами, будь-яке визначення правової політики не повинно суперечити загальному уявленню про політику в її традиційному змісті.

Арістотель визначав політику як мистецтво управління державою. Демокріт вважав таке мистецтво найвищим із мистецтв. У XIX столітті ідеї Арістотеля і Демокріта були розвинуті М. Вебером, В. Гумбольдтом, К. Марксом, Ф. Енгельсом та іншими вченими. Сучасні політологи, спираючись на доробок мислителів минулого, підкреслюють, що політика - це також мистецтво можливого, мистецтво компромісів, узгодження бажаного та об'єктивно досяжного.

Ступінь політизованості суспільства залежить від багатьох обставин, але найбільшою напруги вона досягає в переломні періоди, коли відбувається зміна корінних підвалин життя - соціального ладу (устрою), основних засад здійснення державної влади, форм власності, характеру виробничих відносин, коли трансформується духовна сфера. Саме такий етап переживає нині Україна.

Суть політики здебільшого характеризують методи її здійснення, арсенал і природа яких дуже різноманітні. Крім загальноприйнятих (нормальних, традиційних, властивих «великому мистецтву»), у ній з давніх-давен використовувались і такі заходи, як хитрість, лестощі, обман, віроломство, інтриги, усунення суперників, застосування сили - аж до розв'язання війн. Давно сказано: «Війна є продовженням політики, тільки іншими засобами».

Російські дореволюційні юристи (Б. А. Кистяковський, С. А. Муромцев, Н. М. Коркунов, Л. І. Петражицький та інші) розглядали правову політику як прикладну науку, покликану визначати чинне законодавство і сприяти виробленню більш досконалого права. На нашу думку, сучасний зміст даної категорії набагато складніший і ширший. Правова політика — особлива форма вираження державної політики, це засіб юридичної легітимації, закріплення і здійснення політичного курсу країни, волі її офіційних лідерів і владних структур.

Будучи усвідомленою, консолідованою, ця політика втілюється передусім у конституціях, законах, кодексах, інших фундаментальних нормативно-правових актах держави, спрямованих на охорону та захист даного суспільного та конституційного ладу, розвиток суспільних відносин в потрібному напрямку. Правова політика є могутнім засобом здійснення перетворень у суспільстві.

Головне завдання правової політики - нормативно-правове забезпечення реформ, які проводяться в державі. Сьогодні з цим завданням вона, на превеликий жаль, належним чином не справляється. Більшість важливих законодавчих актів ще не прийняті, хоча потреба в них відчувається дуже гостро, а це означає, що відповідні суспільні відносини залишаються неврегульованими, пущеними на самоплив. Тому вільно почуваються мафіозні структури, які задля своїх інтересів намагаються самі за допомогою кримінальних правил врегулювати відповідні сфери діяльності. Виникли «тіньова політика», «тіньова економіка», «тіньова влада», «тіньове регулювання», які призводять урешті до «тіньової держави». Правова політика повинна мати здатність прогнозувати больові точки життя суспільства і своєчасно та ефективно здійснювати їх профілактику.

Найважливіша властивість правової політики — її державно-вольовий характер, владно-імперативний зміст [2]. Основними ознаками правової політики є: базування на праві; здійснення її правовими методами; охоплення, головним чином, правової сфери діяльності; підкріплення, коли це потрібно, силовими методами, примусом; публічність, офіційність; зовнішнє вираження у вигляді правових та організаційних форм її здійснення. В усіх випадках право виступає базовим і закріплюючим елементом правової політики. У правовій державі має правити лише закон, а не олігархічні групи, або, як пише І. Ю. Козліхін, повинно бути «правління права» [3].

Виділимо такі основні принципи правової політики, на основі яких вона повинна розроблятися та здійснюватись: 1) соціальна обумовленість; 2) наукова обґрунтованість; 3) стійкість і передбачуваність; 4) легітимність та демократичний характер; 5) гуманність і моральні засади; 6) справедливість; 7) гласність; 8) поєднання інтересів особистості та держави; 9) пріоритетність прав людини як найвищої соціальної цінності; 10) відповідність основним положенням законодавства Європейського Союзу та міжнародного права.

Методами проведення правової політики є переконання і примус у різних їхніх формах, проявах і поєднаннях. Обидва методи охоплюють широкий арсенал засобів впливу на свідомість і поведінку людей (виховання, покарання, відповідальність (позитивна і негативна), санкції (заохочувальні і негативні), превентивність, правова освіта, впровадження правової культури,

підвищення правосвідомості тощо). Правова політика завжди передбачає реалізацію передусім інтересів держави, а через державу - інтересів суспільства, його громадян. Зміцнення державності, про що сьогодні багато говорять та пишуть, передбачає в першу чергу зміцнення її правових засад. Інакше вона приречена на слабкість і неієздатність. Спроби проводити ту чи іншу політику без правового забезпечення, як правило, зазнають провалу, в тому числі й через нестачу дієвої нормативно-правової бази.

Разом з тим, правова політика може бути ефективною лише тоді, коли вона спирається на тверду, легітимну, авторитетну владу. Власне, влада і право завжди йшли поряд, підтримуючи одне одного в досягненні спільних цілей, тісно взаємодіючи між собою. Це характерно і для сучасної ситуації в Україні. Відомо, що влада, не обмежена правом, є небезпечною; право, не підкріплене владою, безсиле.

Правової політики не існує і не може реально існувати в рафінованому, дистильованому вигляді, оскільки вона служить, як уже відзначено, способом акумуляції і провідником найрізноманітніших поглядів, потреб, інтересів (економічних, соціальних, культурних) і тому несе на собі їх відбиток. Правова політика є концентрацією різних сфер людської діяльності, вона синтезує їх у нормах та інститутах, справляючи, в свою чергу, на них стабілізуючий вплив.

Звідси впливають такі категорії, як «економічні закони», «соціальне законодавство», «податкове право», тобто правова політика тісно пов'язана з усіма іншими видами політики. Але перед нами все-таки самостійне явище, яке має свою специфіку, ознаки, цілі, завдання, форми реалізації. Поняття правової політики багате й багатовимірне, певною мірою конгломеративне, хоча й цілком автономне.

Досі такий вид політики практично не виділявся, і саме це поняття в нашій юридичній науці є відносно новим, а поки що і маловивченим, тому потребує ще серйозної теоретичної розробки. У літературі справедливо відзначається, що «за своїми ознаками правова політика явно входить до кола явищ, які підлягають дослідженню в загальній теорії держави та права, однак аналіз джерел показує, що на загальнотеоретичному рівні даний феномен майже не розглядається» [4].

На сьогодні навіть дискутується питання щодо доцільності існування такого окремого поняття, як правова політика, зокрема, є думки, що нібито немає ніякої специфічної правової полі-

тики, а існує «державна політика в правовій сфері». «Державна політика одна, а форми її та шляхи здійснення різноманітні» [5].

Як слушно зазначає Матузов, «...з цим важко погодитись. Адже державна політика в правовій сфері життя суспільства - це і є правова політика. Саме тому, що види (форми прояву) державної політики, а також шляхи, сфери її реалізації "різноманітні", якраз і відокремлюються, наприклад, економічна політика держави, культурна, соціальна, національна, науково-технічна, фінансова, екологічна, правова (або юридична) та інші. Правом так або інакше оформлюються, закріплюються всі види державної політики, але правова політика має свої особливості та свій зміст, вона відображає, визначає правовий розвиток країни. "Оформлення" правом інших видів політики не відміння правової як одного із самостійних феноменів.

Заперечення правової політики як особливо-го напрямку державної діяльності було б рівнозначним запереченню ідей побудови правової держави, проведення правової реформи, необхідності вдосконалення юридичної системи, підвищення ефективності правового регулювання, правосуддя, прокурорського нагляду, посилення захисту прав громадян, гарантій їх безпеки... Найповніше вона втілюється, матеріалізується в юридичній системі держави з усіма її структурними елементами» [6].

Зміст правової політики включає в себе велику кількість компонентів: стратегію законодавства, принципи правового регулювання, конституційне будівництво, здійснення державно-правової реформи, захист прав людини, вдосконалення виборчого права, основних засад суспільного та конституційного ладу, зміцнення законності, правопорядку, дисципліни і багато чого іншого. Можна говорити й про деякі інші різновиди (або напрямки) правової політики, наприклад, кримінальний, виправний (виконавчий), наглядовий, законотворчий тощо.

Деякі вчені розрізняють поняття правової політики у вузькому та широкому розумінні. Зокрема, Рибаків визначає правову політику у вузькому розумінні як «вироблення та реалізацію тактики і стратегії у сфері створення й застосування права на загальних принципах гуманізму. У широкому розумінні — це діяльність передусім державних і муніципальних органів, громадських об'єднань, окремих осіб, включаючи систему ідей, цілей, заходів та способів, що забезпечують функціонування та відтворення правового механізму, яка спрямована на здійс-

нення інтересів, прав та свобод особи у взаємодії з її обов'язками» [7].

«Однак право і правова система виступають не тільки в ролі об'єкта правової політики, але одночасно і як основний засіб її реалізації, того інструменту, за допомогою якого відомі суб'єкти здійснюють результативний вплив на весь комплекс різноманітних соціальних відносин і процесів. Тому правова політика немислима без ефективного використання державою юридичних засобів для вирішення певних цілей» [8].

Чітких і незмінних меж правової політики не існує. При загальній відносній стабільності вона змінюється, в ній можуть з'являтися нові напрямки, акценти, відбуватись «переоцінка цінностей». Так, після вступу України до Ради Європи ставлення до смертної кари, структури пенітенціарної системи та деяких інших питань змінилось.

Треба відзначити, що в принципі будь-яка розумна політика повинна бути правовою, тобто вона покликана відповідати законам, юридичним нормам, перебувати в правовому полі, відповідати міжнародним стандартам, правам людини. В іншому випадку політика рано чи пізно перетворюється на свавілля, насилля, антигуманні дії.

За словами А. П. Коробової, «правова політика - специфічний, але мало вивчений феномен суспільного життя. Це явище, загальне для всіх галузей права, об'єктивно входить у предмет теорії держави і прав. Вивчення даної проблеми на загальнотеоретичному рівні має важливе методологічне значення для галузевих дисциплін» [9].

Отже, галузева правова політика повинна відповідати загальноправовій стратегії, тому проблеми правової політики необхідно розглядати і вирішувати перш за все на загальноправовому рівні. Виділення правової частини «галузевої» політики і розгляд її як самостійного цілісного явища дає змогу встановити характер зв'язків між правовою політикою і формами її реалізації: наскільки одне відповідає іншому.

Якщо ж аналізувати правову політику як відправний пункт, як об'єднуючий початок процесів правотворчості, правозастосовчої практики і правового виховання громадян, то можна судити про те, наскільки ці види правової діяльності скоординовані між собою, наскільки ефективно їх здійснення.

Для з'ясування поняття правової політики потрібно визначити її природу і характерні риси.

Як уже зазначалось, деякі вчені трактують правову політику як сукупність пануючих у суспільстві поглядів, ідей та уявлень про основні напрямки, засоби і шляхи боротьби з правопорушеннями. Очевидно, що при такому підході правову політику важко відокремити від правової ідеології, оскільки остання є сукупністю поглядів, ідей, уявлень про право. Тому, на нашу думку, для виявлення природи правової політики більш слушним буде звернутися до поняття політики взагалі, оскільки поняття «політика» і «правова політика» співвідносяться між собою як родові і видові.

В українській мові термін «політика» вживається в різних значеннях: 1) як діяльність держави, класів, політичних партій, соціальних груп, що визначається їх інтересами і цілями; 2) як питання і події державного та суспільного життя; 3) як спосіб дій, спрямований на досягнення будь-якої цілі, що визначає відносини з людьми. Видається, що стосовно правової політики термін «політика» слід уживати в його першому значенні. З визначення політики в цілому видно, що за своєю природою це - діяльність політичних суб'єктів, пов'язана з державною владою.

Про яких же саме суб'єктів повинна йти мова? Відповідь на це запитання можна знайти, розглядаючи політичну систему суспільства. Хоч би як широко чи вузько вона трактувалась, у неї завжди включаються такі елементи, як держава, політичні партії, громадські організації, громадяни. Очевидно, правова політика виробляється тими ж суб'єктами політичного спілкування, що й політика в цілому.

Таким чином, правова політика повинна виділятися як самостійний вид політики з урахуванням суб'єктів, засобів та форм її здійснення. Тому для відмежування правової політики від інших видів політики у визначенні її поняття потрібно посилається на право.

За словами А. П. Коробової, «правова політика - це діяльність держави, політичних партій, громадських організацій і громадян, пов'язана з державною владою, яка здатна здійснюватися за допомогою права» [10].

На нашу думку, правова політика - це специфічна міжгалузева правова категорія, яка визначає ґрунтовані на загальних та специфічних закономірностях розвитку національної правової системи принципи, стратегічні напрямки та шляхи створення і реалізації правових норм, спрямована на зміцнення режиму законності та безпеки, формування у громадян розвиненої пра-

нової культури, здатності використовувати правові засоби для задоволення своїх інтересів, захисту прав та свобод і одночасно є статичним елементом правової системи.

Саме таке поняття правової політики дає змогу розглядати її не тільки в сукупності всіх правових явищ - елементів правової системи, а й у взаємовпливі та взаємодії, тобто дозволяє аналізувати право в цілому, оскільки право є не тільки основою правової політики, а й засобом її здійснення.

Отже, правова політика - це політика держави, спрямована на забезпечення прав і свобод громадян, законності та правопорядку в суспільних відносинах.

Про надзвичайну актуальність обговорення проблеми пріоритетів правової політики в сучасній Україні багато говорити зайве. Адже реалізація теоретичних розробок з цього питання здатна визначити розвиток української правової системи на довгі роки.

Пріоритети політики - це визначальні напрямки, акценти, переваги в діяльності органів державної влади, які побудовані відповідно до її уявлень про ієрархію соціальних цінностей, що підлягають захисту і забезпеченню правом у першу чергу. Тому пріоритети правової політики можна розглядати як тактику, що створює сприятливі умови для реалізації державою правової політики, як вирішення нею тактичних (проміжних) завдань, спрямованих на досягнення стратегічних цілей.

З цих позицій стратегічний напрямок правової політики сьогодні - переведення суспільства за допомогою права в якісно інший стан - формування громадянського суспільства, правової держави, забезпечення їх стійкого поступового розвитку. Завдання правової реформи полягає в тому, щоб поставити в центр правової системи особистість як найвищу соціальну цінність з її різнобічними духовними та матеріальними інтересами. Відповідно пріоритети сучасної правової політики - особистість, сім'я, суспільство, держава. Ці пріоритети повинні реалізовуватись за допомогою всіх галузей права як об'єднані, системотвірні засади правової системи. На цій основі й повинні здійснюватись нині правотворчість, правореалізація та інші правові й організаційні форми реалізації державної правової політики. Без комплексної взаємодії всіх компонентів правової системи не можуть бути реалізовані цілі правової політики.

Важко переоцінити роль правового виховання, формування у громадян нашої держави з

урахуванням історичних особливостей, традицій, специфіки української національної ідеї, правової культури та правового світогляду. Правове виховання є необхідною передумовою, умовою і результатом реалізації державою правової політики. І в цій сфері одним з основних пріоритетів має бути подолання правового нігілізму, що століттями панує в Українській державі. Це, звичайно, одне з найскладніших завдань, але й найневдячніше.

Удосконалення державно-владного механізму - магістральний напрямок правової політики України на цьому етапі. Порядок у владі залежить насамперед від самої влади. Якщо вона апелює до народу, то для цього потрібно посилити контроль знизу, відповідальність згори, здійснити стратегічне реформування державної служби, забезпечити належний рівень кваліфікованих кадрів, звільнитися від корупціонерів, суворо дотримуватися законів, принципів демократії, прав людини, покінути з конфронтацією та протистоянням у цій сфері, виробити чітку програму виходу суспільства з кризи, підвищити життєвий рівень населення і тим самим підняти свій престиж в очах народу, завоювати його довіру.

Сьогодні ми багато втрачаємо саме через те, що державна політика є фрагментарною, розбалансованою, а іноді й різновекторною, з внутрішніми суперечностями.

Правова політика України, будучи складовою частиною її загальнодержавної політики, зумовлена об'єктивними закономірностями сучасного суспільного розвитку, тими потребами, які лежать в основі всіх перетворень у країні. Вона спрямована на подальше поглиблення демократичних реформ, розвиток економіки, становлення ринкових відносин, оздоровлення соціальної сфери, послідовний захист національних інтересів, прав і свобод людини. Правова політика - це політика, яка проводиться за допомогою правових засобів. Тому дуже важливо вдосконалювати правові та організаційні форми здійснення державної правової політики, підвищувати ефективність, надійність, чіткість їх функціонування. Це стосується перш за все правотворчості, механізму правового регулювання, правозастосовчої, правоохоронної (судової, прокурорської та слідчої) практики, прав і обов'язків громадян, юридичної відповідальності, правової культури - всіх елементів, складових та інститутів, які утворюють українську правову систему.

Основними проблемами, на вирішення яких має бути спрямована правова політика, є: право-

наступництво в правовій політиці; удосконалення правової системи сучасної України; співвідношення політики і права в сучасній Україні; співвідношення правової політики і захисту прав та свобод людини і громадянина; здійснення судово-правової реформи, у тому числі реформування органів юстиції, основним призначенням яких серед інших органів виконавчої влади є реалізація державної правової політики.

Інститут правової політики конкретизує загальні цілі та завдання державного будівництва у сфері правотворення, правореалізації, забезпечення правопорядку, правового навчання населення та професійної юридичної освіти.

На наш погляд, з метою забезпечення ефективної державної правової політики, основним призначенням якої є захист прав та свобод громадян на сьогодні в Україні наміри необхідність формування та прийняття загальної концепції правової політики. Під концепцією в даному контексті слід розуміти «систему поглядів на той або інший предмет, процес, явище; спосіб трактування, розуміння будь-якого питання, проблеми, ідеї або задуму» [11].

На сьогодні Центром правової реформи і законопроектних робіт при Міністерстві юстиції України за участю фахівців Науково-дослідного інституту державного будівництва та місцевого самоврядування Академії правових наук України під науковим керівництвом доктора юридичних наук, доцента О. В. Петришина розроблено проєкт Концепції правової політики України, яка, безумовно, є базовим науковим документом з питань правової політики, але, на нашу думку, потребує суттєвого доопрацювання, зокрема в частині, що стосується визначення суб'єктів реалізації державної правової політики, з урахуванням структурно-функціонального підходу, форм їх діяльності у цій сфері, а також щодо правової регламентації зазначених питань. Так, вважаємо за доцільне закріпити в Концепції провідне місце Міністерства юстиції України в системі центральних органів виконавчої влади в забезпеченні реалізації державної правової політики, окреслити форми його діяльності в цій сфері, а також, виходячи з потреби реформування органів юстиції, передбачити серед пріоритетів правової політики в галузі судово-правової та адміністративної реформ прийняття Закону України «Про органи юстиції».

Однак на сьогодні ще не прийнято нормативно-правового акта щодо визначення засад внутрішньої і зовнішньої політики, існування якого передбачено статтею 85 Конституції України, а

це в свою чергу, на нашу думку, унеможлиблює визначення засад і державної правової політики.

При цьому слід зазначити, що з метою комплексного дослідження поняття правової політики, визначення суб'єктів її реалізації, а також забезпечення її ефективності, заслуговують на увагу форми її реалізації, яким, на нашу думку, кореспондують відповідні форми діяльності органів державної влади, що беруть участь у здійсненні державної правової політики.

З огляду на викладене, можна зробити такі висновки:

1. Правова політика - це один з найважливіших видів політики як родового інтеграційного поняття, тому не можна зрозуміти суть правової політики, не знаючи, що таке політика взагалі. Іншими словами, будь-яке визначення правової політики не повинно суперечити загальному уявленню про політику в її традиційному змісті.

2. Основними принципами правової політики, на основі яких вона повинна розроблятися та здійснюватись, є: 1) соціальна обумовленість; 2) наукова обґрунтованість; 3) стійкість і передбачуваність; 4) легітимність та демократичний характер; 5) гуманність і моральні засади; 6) справедливість; 7) гласність; 8) поєднання інтересів особистості та держави; 9) пріоритетність прав людини як найвищої соціальної цінності; 10) відповідність основним положенням законодавства Європейського Союзу та міжнародного права.

3. Правова політика - специфічна правова категорія, загальна для всіх галузей права, об'єктивно входить у предмет теорії держави і прав, вивчення якого на загальнотеоретичному рівні має важливе методологічне значення для галузевих дисциплін.

4. Правова політика повинна виділятися як самостійний вид політики з урахуванням суб'єктів, засобів та форм її здійснення.

5. Правова політика - це специфічна міжгалузева правова категорія, яка визначає базовані на загальних та специфічних закономірностях розвитку національної правової системи принципи, стратегічні напрямки та шляхи створення і реалізації правових норм, спрямована на зміцнення режиму законності та безпеки, формування у громадян розвиненої правової культури, здатності використовувати правові засоби для задоволення своїх інтересів, захисту прав та свобод, і одночасно є статичним елементом правової системи.

Саме таке поняття правової політики дає змогу розглядати її не тільки в сукупності всіх

правових явищ - елементів правової системи, а й у взаємовпливі та взаємодії, тобто дозволяє аналізувати право в цілому, оскільки право є не тільки основою правової політики, а й засобом її здійснення.

6. З метою забезпечення ефективної державної правової політики, основним призначенням якої є захист прав та свобод громадян, на сьогодні в Україні назріла необхідність формування та прийняття загальної концепції правової політики.

Концепція правової політики України повинна закріпити провідне місце Міністерства юстиції України в системі центральних органів виконавчої влади, а також його територіальних органів у забезпеченні реалізації державної правової політики, окреслити форми його діяльності в цій сфері, а також, виходячи з потреби реформування органів юстиції, передбачити серед пріоритетів правової політики в галузі судово-

правової та адміністративної реформ прийняття Закону України «Про органи юстиції».

7. З метою комплексного дослідження поняття правової політики, визначення суб'єктів її реалізації, а також забезпечення її ефективності, заслуговують на увагу форми її реалізації, яким кореспондують відповідні форми діяльності органів державної влади, що беруть участь у здійсненні державної правової політики. У даному випадку необхідно розрізняти дві форми діяльності держави у сфері правової політики, що здійснюється через систему органів державної влади: правову — політику в сфері права, пов'язану з формуванням концепції юридичного впливу, підготовкою кваліфікованих юридичних кадрів і правотворчістю, та організаційну - правову політику за допомогою права, що виявляється у правовому регулюванні та правозастосовчій практиці.

1. Шемшученко Ю. Конституція України і права людини // Право України- 2001- № 8- С. 15.
2. Матузов Н. Актуальные проблемы российской правовой политики // Государство и право- 2001- № 10- С. 6.
3. Козлихин И. Право и политика.- СПб., 1996.- С. 135-180.
4. Коробова А. К вопросу о понятии правовой политики // Вестник Международной академии бизнеса и банковского дела.-Сер. «Юриспруденция».-Тольятти, 1995.- № 5.- С. 10.
5. Матузов Н. Актуальные проблемы российской правовой политики // Государство и право- 2001- № 10- С. 8.
6. Там само.

7. Рыбаков О. Правовая политика как юридическая категория: понятие и признаки // Журнал российского права.-2002.-№ 3.-С. 71.
8. Малько А., Шундилов К. Правовая политика современной России: цели и средства // Государство и право.-2001.-№7.-С. 15.
9. Коробова А. Некоторые спорные вопросы учения о правовой политике. Приоритеты правовой политики в современной России // Правоведение- 1997.- № 4.- С. 147.
10. Там само- С. 148.
11. Матузов Н. Актуальные проблемы российской правовой политики // Государство и право.- 2001.- № 10.- С. 9.

N. Zheleznyak

THE CONCEPTION OF THE STATE LEGAL POLICY AND ITS GENERAL CHARACTER

The legal policy is one of the most important sorts of policy as integral conception and of it. The main principles of the legal policy on the basis of which it must be elaborated and realized are: 1) social determination; 2) scientific substantiation; 3) constancy and possibility to be foreseen; 4) legitimacy and democratic nature; 5) humanity and moral foundation; 6) justice; 7) publicity; 8) the unification of the interests of the person and the state; 9) the priority of rights of the person as a highest social value; 10) correspondence to the main statements of the EC legislation and International Law.